

06 жовтня 2020

Одеса

ПРОМІЖНИЙ ЗВІТ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ СПОСТЕРЕЖЕННЯ ЗА ВИБОРАМИ 25 ЖОВТНЯ 2020 РОКУ В ОДЕСЬКІЙ ОБЛАСТІ

РЕЗЮМЕ

5 вересня офіційно розпочався виборчий процес, основними етапами якого було утворення виборчих округів, висування та початок реєстрації кандидатів на всіх видах виборів. Органи місцевого самоврядування до 5-го вересня включно мали виділити місця для розміщення матеріалів передвиборчої агітації. А виборці до 10-го вересня включно мали можливість змінити виборчу адресу на нову, з якою вони отримують можливість голосувати 25 жовтня 2020 року.

- Спостереженням було охоплено процес утворення територіальних виборчих округів на виборах до Одеської обласної ради, всіх семи районних рад, Одеської міської ради, ще 6-ти міст, які є центрами відповідних районів, Южненської та Чорноморської міської ради.

В цілому процес утворення виборчих округів на виборах, де застосовується система пропорційного представництва з відкритими списками пройшов без конфліктів та явних ознак порушень за виключенням двох окремих випадків. Ізмаїльська районна ТВК при утворенні територіальних виборчих округів включила частини однієї громади до різних територіальних виборчих округів, а на виборах до Подільської міської ради аналіз меж територіальних виборчих округів, утворених відповідною міською ТВК свідчить про наявність щонайменше двох виборчих діляниць, які не мають спільних меж з іншими виборчими діляницями, утвореними в межах відповідних територіальних виборчих округів. Процес утворення територіальних виборчих округів в цій громаді оскаржувався в судовому порядку. Одеський окружний адміністративний суд не знайшов підстав для задоволення вимог позивача щодо визнання протиправною та скасування постанови Подільської міської ТВК про утворення ТВО. П'ятий апеляційний суд рішення суду першої інстанції підтвердив.

- **З 15-го вересня розпочався процес висування кандидатів організаціями партій на відповідних виборах.** Спостерігачі ОПОРИ докладали зусиль для того, щоб потрапити на з'їзди 12-ти організацій партій для спостереження за процесом висування кандидатів до Одеської обласної ради: Слуга Народу, Європейська Солідарність, Опозиційна платформа – За Життя, За Майбутнє, ВО Батьківщина, Голос, ВО Свобода, Наш Край, Перемога Пальчевського, Пропозиція, Довіряй Ділам та Українська морська партія С. Ківалова.

Згідно із ст. 218 Виборчого кодексу України організація партії розміщує на своєму вебсайті, або вебсайті партії за 5-ть днів до свого з'їзду, конференції повідомлення про

Довідково: Спостереження ОПОРИ спрямоване на незаангажовану оцінку процесу підготовки та проведення виборів, сприяння чесним та вільним виборам, попередження порушень. Громадянська мережа ОПОРА проводить масштабну кампанію спостереження за черговими місцевими виборами, які відбудуться 25 жовтня. До спостереження залучено 188 спостерігачів по всій країні, а в день голосування до них долучаться короткотермінові спостерігачі. Крім того, ОПОРА також моніторить використання бюджетних ресурсів у цілях непрямої агітації, а громадські омбудсмени досліджують вільний доступ до виборчих діляниць та захищають виборчі права громадян.

час та місце його проведення, не пізніше як за день до заходу в письмовому вигляді повідомляє про проведення заходу. Про проведення заходу згідно із цією ж статтею організація партії інформує ЗМІ, в тому числі про порядок акредитації представників ЗМІ.

Спостереження за проведенням з'їздів місцевих організацій партій в Одеській області свідчить про те, що в більшості випадків організації партій доклали зусиль для того, щоб виконати формальні вимоги, передбачені Виборчим кодексом щодо порядку висування кандидатів.

Проте, в окремих випадках порядок акредитації, передбачений організаціями партій, став додатковою перешкодою потраплянню на такі заходи. Під час самих конференцій або з'їздів більшість організацій партій не оголошувала всіх осіб, які включені до всіх виборчих списків, які затверджували організації партій.

В переважній більшості випадків, **виконавши всі вимоги для отримання акредитації спостерігачам ОПОРИ вдалось потрапити на з'їди або конференції організацій партій по висуванню кандидатів до Одеської обласної ради.** Виконавши всі вимоги щодо акредитації на захід спостерігачі ОПОРИ не змогли потрапити на конференцію Одеської регіональної організації партії «Опозиційна платформа – За Життя». Також не вдалось потрапити на конференцію обласної організації партії ВО «Батьківщина». Окрім того, спостерігачу ОПОРИ не вдалось ідентифікувати за адресою, вказаною в повідомленні до Одеської обласної ТВК проведення конференції обласною організацією партії Слуга народу, проте вдалось відвідати конференцію цієї організації партії за іншою адресою та в інший час.

- **З 15-го до 24-го вересня включно тривав процес внесення подань на реєстрацію кандидатів на відповідних місцевих виборах. До 29-го включно відповідні територіальні виборчі комісії приймали рішення про реєстрацію кандидатів.**

За новим Виборчим кодексом однією із підстав відмови реєстрації всіх кандидатів в депутати є недотримання в виборчих списках або переліках кандидатів вимог т.зв. гендерних квот.

Згідно з Виборчим кодексом гендерні квоти мають бути дотримані організаціями партій на етапі висування кандидатів: виборчі списки та черговість розміщення кандидатів в списках затверджуються зборами/конференціями організацій партій з висування кандидатів, які передують поданню документів для реєстрації кандидатів до ТВК.

В Одеській області з ТВК, що охоплені спостереження, **найбільша кількість відмов на підставі недотримання гендерних квот зафіксована з боку Одеської міської ТВК (відмовлено всім кандидатам 5-ти організацій партій).** По одній відмові із зазначених підстав зафіксовано з боку Подільської районної, Подільської міської, а також Южненської міської.

Чотири з п'яти рішень Одеської міської ТВК щодо відмов в реєстрації всіх кандидатів, висунених місцевими організаціями партій на підставі порушення порядку висування кандидатів в частині дотримання вимог гендерної квоти були оскаржені в судовому порядку. Також було оскаржено аналогічне рішення Подільської міської ТВК.

При цьому суди по-різному розглядали положення Виборчого кодексу щодо висування кандидатів та дотримання організаціями партій гендерних квот, рішення судів в таких справах відповідно, також не були однаковими в частині задоволення позовних вимог організацій партій, які оскаржували відмови ТВК в реєстрації через недотримання гендерних квот. Розгляд таких справ перейшов до апеляційної інстанції.

- В цілому ж процес реєстрації кандидатів в Одеській області став приводом для чисельних судових оскаржень. Станом на 4 жовтня в області було оскаржено щонайменше 51 рішення ТВК. 3 розглянутих судом першої інстанції справ, станом на 4-те жовтня щонайменше 19 розглядались в апеляційній інстанції.
- 4 жовтня на виконання рішення Центральної виборчої комісії Одеська міська ТВК повторно розглянула документи та відмовила в реєстрації 4-х кандидатів із прізвищами Філімонов, 2-х кандидатів із прізвищами Зеленський та 1-го кандидата із прізвищем Саакашвілі. 2 серпня рішення про реєстрацію цих кандидатів скасувала ЦВК. В усіх випадках підставою для відмови в реєстрації кандидатів є порушення порядку внесення грошової застави.

В Постанові ЦВК зазначено: *«Досліджені Комісією обставини у своїй сукупності можуть свідчити про свідоме введення виборців в оману, а отже, перешкоджання вільному формуванню їх волі, що є посяганням на гарантовані Конституцією України права громадян. Подання окремих документів указаними організаціями партій для реєстрації кандидатами на посаду Одеського міського голови може свідчити про намір введення виборців в оману, перешкоджання вільному здійсненню громадянами свого виборчого права та перешкоджання діяльності іншого суб'єкта виборчого процесу».*

ОПОРА нагадує, що в разі, якщо кандидат має обґрунтовані підстави вважати, що здійсненню його пасивного виборчого права (права бути обраним) перешкоджає особа, яка напередодні або під час виборчого процесу змінила своє прізвище або власне ім'я та подала до територіальної виборчої комісії документи для реєстрації її кандидатом на тих самих місцевих виборах, – він може звертатись до органів національної поліції про вчинення таких правопорушень:

- передбаченого ст. 212-24 Кодексу України про адміністративні правопорушення – перешкоджання здійсненню виборчого права або діяльності суб'єкта виборчого процесу;
- передбаченого ст. 157 Кримінального кодексу України – якщо перешкоджання поєднане з обманом або примушуванням (ч. 1), застосуванням або погрозою насильства, знищенням чи пошкодженням майна (ч. 2);

Довідково: Спостереження ОПОРИ спрямоване на незаангажовану оцінку процесу підготовки та проведення виборів, сприяння чесним та вільним виборам, попередження порушень. **Громадянська мережа ОПОРА** проводить масштабну кампанію спостереження за черговими місцевими виборами, які відбудуться 25 жовтня. До спостереження залучено **188 спостерігачів** по всій країні, а в день голосування до них долучаться короткотермінові спостерігачі. Крім того, ОПОРА також моніторить використання бюджетних ресурсів у цілях непрямої агітації, а громадські омбудсмени досліджують вільний доступ до виборчих дільниць та захищають виборчі права громадян.

- **передбаченого ст. 160 Кримінального кодексу України** – підкуп, щодо особи яка здійснила пропозицію, обіцянку або надала неправомірну вигоду (ч. 2) та яка її прийняла (ч. 1), або ці ж дії вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб або членом виборчої комісії, кандидатом або його довіреною особою на виборах, представником політичної партії чи місцевої організації політичної партії у виборчій комісії, уповноваженою особою політичної партії чи місцевої організації політичної партії, офіційним спостерігачем на виборах (ч. 4).
- **Спостереження за роботою 17-ти територіальних виборчих комісій в Одеській області дозволяє дійти до загальної оцінки, що в цілому територіальні виборчі комісії, які встановлюватимуть результати виборів на виборах з виборчою системою пропорційного представництва за відкритими списками на поточному етапі виборчого процесу в переважній більшості дотримувались загальних вимог щодо прозорості організації своєї роботи, положень та процедур Виборчого кодексу в тій частині, що має прямий вплив на майбутні результати виборів (за виключенням Подільської міської та Ізмаїльської районної ТВК в частині дотримання процедур утворення територіальних виборчих округів).**

Тим не менш, майже половина комісій, охоплених спостереженням, періодично допускали помилки в процедурах організації своєї роботи та прийняття рішень. В Роздільнянській міській та районній ТВК майже половина членів комісії не дотримувалась обов'язку щодо відвідування засідань комісії.

- **Обмежене спостереження за роботою сільських та селищних виборчих комісій, які організовують місцеві вибори за мажоритарною виборчою системою в багатомандатних округах не дозволяє робити загальних висновків щодо рівня професіоналізму та дотримання виборчих процедур в цілому щодо ТВК цього рівня. В той самий час, навіть обмежене спостереження за утворенням виборчих округів обмеженою кількістю сільських та селищних ТВК свідчить про те, що рівень професіоналізму, навичок роботи з чіткими виборчими процедурами, здатності працювати згідно процедур, встановлених Виборчим кодексом є значно нижчим на цьому рівні територіальних виборчих комісій.**

За таких умов робота сільських та селищних територіальних виборчих комісій в малих громадах при обставинах високої конкурентності виборчих перегонів та низькому рівні розуміння та дотримання норм виборчого права з боку суб'єктів виборчого процесу, є підстави допускати, що рівень організації виборів в окремих сільських та селищних територіальних громадах, кількість виборців в яких є меншою за 10-тис., можуть в кінцевому рахунку втратити ознаки чесних, конкурентних та демократичних виборів.

Показовою для такого висновку на нинішньому етапі є організація виборів в Кароліно-Бугазькій сільській громаді Білгород-Дністровського району, де зафіксовані процедурні порушення в роботі комісії, відсутність чинного рішення про

утворення багатомандатних виборчих округів станом на завершення процесу висування кандидатів, а також рішення про відмову в реєстрації 3-х переліків організацій партій, а також значної кількості окремих кандидатів з підстав, які не передбачені Виборчим кодексом України.

- **З початку виборчого процесу в Одеській області проявляли активність 11-ть місцевих організацій партій, серед яких найбільш активними були місцеві організації партій Довіряй Ділам, За Майбутнє, Слуга народу, Опозиційна платформа – За Життя та Європейська солідарність. Для всіх партій найбільш характерним підходом до здійснення агітації залишалась зовнішня реклама, з меншою активністю з другої половини вересня, після висування організаціями партій кандидатів, розпочала використовуватись вулична агітація. Пряма робота із виборцями не була трендом в регіоні в вересні.**

При цьому масове розміщення зовнішньої реклами до реєстрації кандидатів територіальними виборчими комісіями була особливістю періоду в частині здійснення передвиборчої агітації організаціями партій, що виходячи з положень Виборчого кодексу в частині визначення передвиборчої агітації, а також строків її здійснення містить ознаки порушень здійснення передвиборчої агітації. Зазначений вид агітації найбільш активно в вересні використовували як організації партій, так і основні претенденти на посади міських голів обласного центру та найбільших міст Одеської області.

- **Потенційні кандидати до їх реєстрації відповідними виборчими комісіями не нехтували і проведенням заходів з надання благодійної допомоги.**

Така діяльність, як правило, не мала ознак координованої та цілеспрямованої організаціями партій та не носила масового характеру. Активність вели потенційні кандидати, проте інформували про свою приналежність до організацій партій, а також розміщували відповідні матеріали в соціальних мережах. В вересні окремі випадки здійснення благодійної діяльності з надання матеріальних ресурсів закладам та установам, організації заходів з наданням продуктів харчування, спонсорування спортивних змагань було зафіксовано від імені потенційних кандидатів від організацій партій Опозиційна Платформа – За життя, ВО «Батьківщина», Слуга народу та За Майбутнє.

- **З осіб, що в другій половині вересня були висунені організаціями партій на посаду Одеського міського голови найбільшу активність проявляли чинний міський голова Геннадій Труханов (міська організація партії Довіряй Ділам), Сергій Калінчук (За Майбутнє) та Петро Обухов (Європейська солідарність). Основним методом ведення агітації Сергієм Калінчуком в вересні залишалась зовнішня реклама. Агітаційна активність Петра Обухова активно розгортається в соціальних мережах, а також в незначній кількості поширювались друковані матеріали з ознаками агітаційних.**

Серед проявів агітації з боку Геннадія Труханова – єдиним методом, що використовувався, було розміщення зовнішньої реклами. **При цьому, відсутність**

інших проявів законних методів здійснення агітації (за виключенням зовнішньої реклами) є характерною ознакою поведінки не тільки Геннадія Труханова, але і інших міських голів великих міст Одеської області. Не ведуть прямої роботи з виборцями та не використовують інших методів агітації міські голови Ізмаїлу, в.о. міського голови Білгорода-Дністровського. Міський голова міста Южне взагалі не демонструє жодних ознак агітації.

Всі зазначені міські голови залишаються активними в виконанні своїх обов'язків, проводять зустрічі з трудовими колективами, організаціями, відкривають відремонтовані об'єкти інфраструктури та благоустрою, що не може не впливати на формування поглядів виборців. При цьому жоден з перелічених міських голів не пішов у відпустку на час виборчої кампанії.

В той самий час, в невеликих містах міські голови демонструють більшу готовність до ведення виборчої кампанії за межами виконання своїх посадових обов'язків. На кінець вересня відомо про те, що пішли у відпустку на час виборчої кампанії міські голови міст Березівка (Валерій Григораш), Рені (Ігор Плехов), Роздільна (Валерій Шоквалюк).

- Враховуючі обраний Одеським міським головою Геннадієм Трухановим підхід до ведення виборчої кампанії, є підстави вважати, що використання адміністративних ресурсів може стати трендом на виборах Одеського міського голови.

Випадки таких зловживань, на жаль не містять належних запобіжників в Виборчому кодексі України, а отже не можуть мати і належного покарання в разі їх використання для отримання переваги над виборчими конкурентами.

Демонстративним прикладом діяльності з ознаками зловживань бюджетними ресурсами міста, що, імовірно, мотивовані виборчими перегонами, є організація надання матеріальної допомоги у вигляді медичних засобів соціально-незахищеним верствам населення міста Одеси. Заходи охоплюють 95 тис. осіб, відбуваються через міські територіальні центри надання соціальних послуг населенню, медичні засоби надаються громадянам з друківаними матеріалами, що інформують про роль міського голови в організації відповідних заходів. Заходи здійснюються за фінансування коштом міського бюджету. Відповідні зміни на 13,3 млн. грн. до міської цільової програми були внесені в липні. При цьому явних ознак агітації такі заходи не мають.

Внесення змін в програму соціальної підтримки в безпосередній близькості до початку виборчого процесу, терміновість змін, яка обґрунтовується в програмі потребами захисту незахищених верств населення від можливого інфікування на COVID-19, масовий масштаб охоплення населення (95 тис. осіб), поширення наборів з медикаментами в другій половині вересня, що співпадає з висуванням та реєстрацією кандидатів, терміновий характер поширення відповідних наборів з медикаментами, а також супровід поширюваної продукції інформуванням про роль Одеського міського голови Геннадія Труханова в реалізації зазначених заходів – є тими фактами, сукупна

оцінка яких свідчить на користь використання коштів міського бюджету з імовірно виборчими мотивами.

- Для Одеської області в цілому перебіг виборчої кампанії в вересні охарактеризувався дочасним стартом активності організацій політичних партій з ознаками передвиборчої агітації. Масове розміщення політичної реклами на носіях зовнішньої реклами в Одеській області в рамках виборчого процесу розцінюється як здійснення передвиборчої агітації за межами строків, встановлених Виборчим кодексом.

Нормами Виборчого кодексу суб'єктами виборчого процесу визначаються організації партії, які висунули кандидатів на відповідних місцевих виборах, передвиборчою агітацією за визначенням Кодексу є розміщення в тому числі і зовнішньої реклами.

При цьому Виборчий кодекс чітко визначає строки початку здійснення передвиборчої агітації: наступний день після реєстрації кандидатів відповідної організації партії. Відповідно, є підстави вважати, що в розміщенні зовнішньої реклами після висування кандидатів місцевими організаціями партій і до їх реєстрації кандидатами, є ознаки порушення строків здійснення передвиборчої агітації, відповідальність за що передбачена ст. 212-10 КУпАП. Окрім того, оскільки в згаданих прикладах розміщення зовнішньої реклами, як правило, відсутні відомості про замовника, підприємства, що здійснило друку, тиражу та відповідального за друк, тут також вбачаються ознаки можливих правопорушень, передбачених ст. 212-13 КУпАП.

В усіх відомих спостерігачам ОПОРИ випадках були подані заяви до відділків Національної Поліції в області з повідомленнями по можливих правопорушення. Станом на 3 жовтня 2020 року спостерігачі ОПОРИ зробили 35 таких повідомлень, кожне з яких охоплює одразу декілька випадків можливих порушень.

ВИСУВАННЯ ТА РЕЄСТРАЦІЯ КАНДИДАТІВ

- Спостерігачі ОПОРИ здійснювали спостереження за процесом внесення подань та реєстрації кандидатів на посади місцевих голів та депутатів в Одеській обласній ТВК, всіх 7-ми районних ТВК, в міських ТВК міст, які є адміністративними центрами районів, а також в міських ТВК містах Южне та Чорноморськ.

В більшості випадків, з охоплених спостереженням ТВК, процес внесення подань та реєстрації кандидатів відбувався без конфліктів та порушень процедур реєстрації кандидатів з боку виборчих комісій. Спостерігачі ОПОРИ за період спостереження зафіксували 1 випадок порушення процедур, встановлених Виборчим Кодексом України.

23 вересня Южненська міська ТВК розглядала питання на реєстрацію кандидатів до міської ради від місцевої організації партії Сила людей. На засіданні комісія прийшла до висновку, що платіжне доручення про внесення грошової застави не містить дати, а підписи в паспорті та на інших документах одного із кандидатів у виборчому списку не схожі. Комісія **своїм рішенням** надала партії добу на доопрацювання вказаних документів. Після доопрацювання документів організацією політичної партії єдиний та територіальні виборчий список кандидатів були зареєстровані Южненською міською ТВК.

При цьому в зазначеному випадку в рішенні Южненської міської ТВК є ознаки порушення процедури розгляду подань на реєстрацію кандидатів у депутати. Так, згідно з ч. 3 ст. 230 ВКУ помилки і неточності, виявлені в поданих на реєстрацію документах, якщо їх наявність не є перешкодою для розуміння змісту викладених відомостей, не є підставою для відмови в реєстрації кандидатів у депутати. У разі відсутності в поданих на реєстрацію документах інформації, яка обов'язково повинна бути зазначена відповідно до вимог Виборчого Кодексу, про це невідкладно повідомляється відповідний суб'єкт подання документів. Згідно ч. 6 ст. 227 Виборчого Кодексу територіальна виборча комісія не пізніш як на п'ятий день з дня прийняття заяви організації партії про реєстрацію кандидатів у депутати та доданих до неї необхідних документів приймає рішення про реєстрацію кандидатів у депутати або про відмову в їх реєстрації.

В Одеській області ОПОРА здійснювала спостереження за процесом висування кандидатів обласними організаціями 12-ти політичних партій: Слуга Народу, Європейська Солідарність, Опозиційна платформа – За життя, За майбутнє, ВО Батьківщина, Голос, ВО Свобода, Наш край, Перемога Пальчевського, Пропозиція, Довіряй ділам та Українська морська партія С. Ківалова.

Спостерігачі ОПОРИ не відвідували з'їзд Одеської обласної організації партії, оскільки останній проводився в місті Дніпро. В усіх інших випадках докладались зусилля для того, щоб відвідати партійні з'їзди.

- Всі обласні організації політичних партій дотримались формальних вимог, встановлених ч.2-3 ст. 218 ВКУ щодо повідомлення про час та місце проведення зборів, конференції з метою висування кандидатів не пізніше, ніж за 5-ть днів до заходу на веб-сайті партії, а також щодо повідомлення відповідної територіальної

виборчої комісії про час та місце проведення зборів, конференції з метою висування кандидатів не пізніше ніж за день до заходу.

Згідно з Виборчим кодексом України організація політичної партії самостійно визначає порядок акредитації ЗМІ на своїх конференціях та зборах. **В більшості випадків спостерігачам ОПОРИ вдалось відвідати партійні з'їзди після виконання всіх процедур, передбачених організаціями партій для здійснення акредитації представників ЗМІ.**

Втім, в двох випадках (конференції обласної організації партії ВО «Батьківщина» та регіональної організації партії Опозиційна платформа – За Життя) спостерігачі ОПОРИ зіткнулись з труднощами, пов'язаними з порядком акредитації.

Для отримання акредитації на конференцію Одеської регіональної організації Опозиційна платформа За Життя спостерігач ОПОРИ виконав всі умови для акредитації, описані в порядку акредитації організації партії, які були розміщені на веб-сайті партії Опозиційна платформа – За Життя, проте так і не зміг потрапити на захід. Прибувши на місце проведення конференція спостерігача не виявилось в переліку акредитованих. Листа з відмовою в акредитації спостерігач не отримував, також не вдалось отримати коментар в пресслужбі партії щодо випадку.

Спостерігач ОПОРИ також не зміг потрапити на **конференцію Одеської обласної організації ВО «Батьківщина»**. Оголошення про проведення з'їзду зазначеної організації партії було оприлюднено на веб-сайті обласної організації, а також подано до обласної територіальної виборчої комісії. Оголошення містили інформацію про те, що акредитація представників ЗМІ на захід здійснюється згідно порядку, затвердженому Головою обласної організації партії. На сайті Одеської обласної організації ВО «Батьківщина», а також на сайті ВО «Батьківщина» не вдалось ідентифікувати порядок акредитації представників ЗМІ на конференцію **Одеської обласної організації ВО «Батьківщина»**. Спостерігач ОПОРИ за отриманням роз'яснень щодо згаданого порядку акредитації звернувся за номером телефону, вказаним в повідомленні до Одеської обласної територіальної виборчої комісії про проведення конференції обласної організації зазначеної партії. За згаданим номером телефону спостерігачу повідомили, що він може приходити на захід та отримати акредитацію на місці безпосередньо перед початком проведення конференції. В день проведення заходу спостерігач, прийшовши за адресою проведення конференції, був повідомлений про те, що він не зможе потрапити на захід, оскільки відсутній в переліку акредитованих осіб. Після відмови в відвідуванні заходу спостерігач звернувся за номером телефону до прес-служби Одеської обласної організації ВО «Батьківщина», за яким його проінформували, що в разі якщо б спостерігач заздалегідь звернувся саме за цим номером, він би отримав інформацію про порядок акредитації.

Окрім зазначених випадків, спостерігач ОПОРИ також зіткнувся із труднощами з ідентифікацією місця проведення конференції **Одеської обласної організації політичної партії Слуга Народу**. За зазначеною адресою в повідомленні організації партії до Одеської обласної територіальної виборчої комісії про проведення конференції ознак проведення конференції організації партії встановити не вдалось. В той самий час,

проведення конференції було зафіксовано за відмінною від вказаної в повідомленні до Одеської обласної територіальної виборчої комісії адресою.

- В ході самих партійних з'їздів, які були охоплені моніторингом, в більшості випадків не повідомлялись повні списки кандидатів, що висуваються.

На конференціях обласних організацій партій Європейська Солідарність, Слуга Народу, Свобода не оголошувалися списки кандидатів. На конференції обласної організації партії За Майбутнє оголошувалися лише прізвища кандидатів на посади міських голів та перших номерів єдиних виборчих списків. На конференції обласної організації партії Перемога Пальчевського назвали лише присутніх на конференції кандидатів у депутати Одеської міської ради та кандидата на посаду Одеського міського голови. Іншу частину кандидатів у депутати Одеської міської ради не оголошували. Виборчий список кандидатів в депутати Одеської обласної ради партія не висувала. На конференції Української морської партії Сергія Ківалова оголосили лише кандидата на посаду Одеського міського голови, та перших 10 кандидатів у виборчих списках до Одеських обласної, районної та міської рад.

- Постійним спостереженням процесу реєстрації кандидатів охоплені Одеська обласна ТВК, Одеська міська ТВК, всі районні ТВК, міські ТВК міст, які є центрами районів в області, а також Южненська та Чорноморська міські ТВК.

В окремих випадках є підстави вважати, що комісії допускали процедурні порушення при розгляді та прийнятті рішень щодо відмови в реєстрації окремих кандидатів або виборчих списків організацій партій, зокрема,

- **Южненська міська ТВК**

29 вересня Южненська міська ТВК відмовила у реєстрації всіх кандидатів у депутати Регіональної організації політичної партії «Довіряй Ділам». В мотивувальній частині комісія зазначила, що пакет документів містить недоліки:

- У 2 кандидатів в автобіографії зазначили, що вони є «приватними підприємцями», а в єдиному та територіальних виборчих списках – «фізична особа підприємець»
- У 3 кандидатів не співпадає адреса проживання у автобіографії та єдиному і територіальному виборчих списках
- У заяві першого кандидата не міститься згода бути першим кандидатом виборчого списку партії
- У однієї кандидатки в автобіографії відсутня інформація про наявність представницького мандату, а в єдиному та виборчому списках міститься інформація, що вона є Депутатом Южненської міської ради
- У одного кандидата в єдиному та територіальному виборчих списках партій не міститься інформація про місце роботи
- У одного кандидата не співпадає освіта та місце роботи в автобіографії та у єдиному та територіальному виборчих списках

- У територіальному та єдиному виборчому списках відсутні індекси адрес проживання кандидатів

Згідно п. 2 ч. 1 ст. 230 Виборчого Кодексу комісія відмовляє у реєстрації всіх кандидатів за умови відсутності хоча б одного з документів, зазначених у пунктах 1-5 частини першої статті 222 Виборчого Кодексу, невідповідності таких документів вимогам цього Кодексу (в тому числі щодо розміру грошової застави).

Згідно ч. 3 ст. 230 Виборчого Кодексу помилки і неточності, виявлені в поданих на реєстрацію документах, якщо їх наявність не є перешкодою для розуміння змісту викладених відомостей, не є підставою для відмови в реєстрації кандидатів у депутати. У разі відсутності в поданих на реєстрацію документах інформації, яка обов'язково повинна бути зазначена відповідно до вимог цього Кодексу, про це невідкладно повідомляється відповідний суб'єкт подання документів. Виявлені недоліки у поданих документах можуть бути усунуті шляхом подання не пізніше наступного дня після отримання зазначеного повідомлення уточнених або інших документів для реєстрації кандидатів у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови. Якщо уточнені або інші документи не надійшли у цей строк, відповідні документи вважаються відсутніми.

Кароліно-Бугазька сільська ТВК

Спостерігачі ОПОРИ також здійснювали спостереження за процесом реєстрації кандидатів Кароліно-Бугазькою сільською територіальною виборчою комісією Білгород-Дністровського району. Зазначена ТВК відмовила в реєстрації 3-м перелікам організацій партій на підставі недотримання вимог ч.7 ст.220 ВКУ щодо представництва щонайменше 30% осіб однієї статі у загальній кількості кандидатів до відповідної ради. Перед прийняття цих рішень комісія відмовила в реєстрації окремих кандидатів з перелік кандидатів організацій партій з підстав, не передбачених виборчим кодексом: помилки та неточності в біографіях кандидатів, відсутність заяв або автобіографій в електронному вигляді.

Окрім цього Кароліно-Бугазька сільська ТВК відмовила в реєстрації кандидату на посаду сільського голови та щонайменше 20-ти кандидатам, які подавали заяви на реєстрацію кандидатами в порядку самовисування, з підстав помилок та неточностей в поданих документах та відсутності окремих документів в електронному виді.

1. Відмовлено в реєстрації Станіславу Клименку (висунутий кандидатом на посаду Кароліно-Бугазького сільського голови місцевою організацією партії Слуга народу) через відсутність заяви на обробку персональних даних та автобіографії в електронному вигляді.

2. Відмовлено в реєстрації усьому переліку кандидатів місцевої організації партії За Майбутнє через недотримання положень ч. 7 ст 220 ВКУ щодо «гендерної квоти». Перед цим ТВК відмовила в реєстрації одній з кандидаток переліку цієї організації партії через помилку в автобіографії, де роком народження було вказано 1987, а роком закінчення школи 1985: Саме через відмову в реєстрації одній із висунених організацією партії виборчий список в цілому перестав відповідати вимогам ч.7 ст. 220 ВКУ.

3. Відмовлено усьому переліку кандидатів у депутати від місцевої організації партії ВО Батьківщина через недотримання положень ч. 7 ст 220 ВКУ. Перед цим рішенням ТВК прийняла рішення про відмову в реєстрації одній з кандидаток з переліку організації партії через відсутність автобіографії на електронному носії. Саме це рішення про відмову кандидатці призвело до того, що виборчий список в цілому перестав відповідати вимогам ч.7 ст. 220 ВКУ.

4. Відмовлено в реєстрації 20 особам, які подали заяви на реєстрацію кандидатами в порядку самовисування, через помилки в документах або ж відсутність документів в електронному виді. Наприклад, відмовили в реєстрації кандидатці в депутати Надії Дейнезі через відсутність підпису на автобіографії, хоча на всіх інших документах підпис був.

5. Відмовлено в реєстрації переліку депутатів від місцевої організації партії Перемога Пальчевського через недотримання положень ч. 7 ст 220 ВКУ. Перелік кандидатів від місцевої організації партії Перемога Пальчевського складався з однієї кандидатки.

Рішення територіальних виборчих комісій в частині дотримання організаціями партій вимог при висуванні виборчих списків або перелік кандидатів гендерної квоти.

Згідно із п.1 ч. 1 ст. 230 порушення порядку висування кандидатів є підставою для прийняття територіальною виборчою комісією рішення про відмову в реєстрації всього виборчого списку або переліку кандидатів, висунених місцевою організацією партії.

Однією з умов висування виборчих списків є дотримання черговості розміщення кандидатів: в кожній п'ятірці єдиного та усіх територіальних виборчих списків присутність щонайменше двох кандидатів однієї статі. Якщо список не є кратним 5, то до останніх кандидатів (від 1 до 4) застосовується вимога щодо почергового включення кандидатів кожної статі (ч.9 ст. 219).

При цьому черговість кандидатів у списках визначається на зборах чи конференції організації партії (ч. 8 ст. 219).

Щодо переліків кандидатів (громади з кількістю виборців до 10 тис) які висунені організаціями партій, в цьому разі застосовується вимога щодо включення принаймні 30% осіб однієї статі у загальній кількості кандидатів (ч.7 ст. 220).

З територіальних виборчих комісій, які охоплені спостереженням в Одеській області, відомо про відмову в реєстрації всього виборчого списку, в наступних випадках:

Одеська міська ТВК (відмова в реєстрації всіх кандидатів 5-ти організацій партій):

- **Відмовила в реєстрації всіх кандидатів від місцевої організації партії Наш край:** у єдиному виборчому з 56 по 60 номери один чоловік і четверо жінок, у територіальному виборчому списку у ТВО №5 (сформований з 8 осіб) у першій п'ятірці четверо чоловіків і одна жінка, а з 6 по 8 номери висунуті лише чоловіки, у територіальному виборчому списку у ТВО №7 (сформований з 8 осіб) 6 номером включений чоловік, а 7 і 8 номери – жінки.

- **Відмовила в реєстрації всіх кандидатів від місцевої організації партії Блок Едуарда Гурвіца:** у територіальному виборчому списку у ТВО №1 (сформований з 8 осіб) 6 кандидаткою зазначена жінка, а 7 і 8 – чоловіки.
- **Відмовила в реєстрації всіх кандидатів від місцевої організації Партії Пенсіонерів України:** у п'ятій і восьмій п'ятірках єдиного виборчого списку зазначені чотири чоловіки і одна жінка, у шостій п'ятірці – чотири жінки і один чоловік.
- **Відмовила в реєстрації всіх кандидатів від місцевої організації партії «Опозиційний блок»:** у єдиному виборчому списку у першій п'ятірці зазначені чотири чоловіки і одна жінка
- **Відмовила в реєстрації всіх кандидатів від місцевої організації партії «Українська морська партія Сергія Ківалова»:** у єдиному виборчому списку у десятій п'ятірці зазначені чотири чоловіки і одна жінка. В день прийняття рішення до комісії надійшла заява від партії про виключення зі списків кандидатів у єдиному виборчому окрузі та територіальному виборчому окрузі №2 однієї особи (чоловік), а до заяви були додані єдиний виборчий список та територіальний виборчий список у ТВО №2. Як зазначено в рішенні комісії, зазначені списки відрізняються тим, що у них змінений список та черговість кандидатів у депутати. Відповідні списки комісія розглядала як подані з порушенням строків.

Подільська районна ТВК (відмова в реєстрації всіх кандидатів 1-ї організації партії)

- Подільська районна ТВК відмовила в реєстрації всіх кандидатів, висунених місцевою організацією партії Сила і честь: у єдиному виборчому списку у другій, шостій, восьмій п'ятірках значилися чотири чоловіки і одна жінка, у територіальному виборчому списку у ТВО №3 (сформований з 8 осіб) останні кандидати зазначені під 6 і 7 номером чоловіки, а під 8 – жінка, у територіальному виборчому списку у ТВО №5 у першій п'ятірці чотири чоловіки і одна жінка, у територіальному виборчому окрузі у ТВО №4 (сформований з 8 осіб) під 6 і 7 номерами зазначені жінки, а під 8 – чоловік.

Подільська міська ТВК (відмова в реєстрації всіх кандидатів 1-ї організації партії)

- Подільська міська ТВК відмовила в реєстрації всіх кандидатів, висунених місцевою організацією партії «Сила і честь»: згідно рішення комісії, порушено вимоги щодо розміщення чоловіків і жінок кожної статі у єдиному виборчому списку, територіальних виборчих списках у ТВО №3 і №4.

Южненська містка ТВК (відмова в реєстрації всіх кандидатів 1-ї організації партії)

- Южненська міська ТВК відмовила в реєстрації всіх кандидатів, висунених місцевою організацією партії Наш край: у першій п'ятірці територіального виборчого списку кандидатів у депутати у територіальному окрузі №2 значиться одна жінка і четверо чоловіків.

В судовому порядку оскаржувались Рішення Одеської міської ТВК щодо відмови в реєстрації всіх кандидатів від місцевих організацій партій УМП С. Ківалова, Блок Едуарда Гурвіца, Партія Пенсіонерів України, а також рішення Подільської міської ТВК щодо відмови в реєстрації всіх кандидатів від місцевої організації партії «Сила і честь» на підставі невідповідності виборчих списків місцевих організацій партій вимогам щодо забезпечення ґендерних квот. По зазначеним справам суди приходили до протилежних висновків. Рішення судів ще не є остаточними через оскарження в апеляційній інстанції.

Реагування на реєстрацію т.зв. «кандидатів-двійників» на виборах Одеського міського голови.

Центральна виборча комісія 2 жовтня скасувала постанови Одеської міської ТВК про реєстрацію кандидатів кандидата на посаду Одеського міського голови від партії «Зелені» Олега Вікторовича Філімонова, кандидата від партії «Наша земля» Вадима Вікторовича Філімонова, кандидата від Студентської партії України Олега Анатолійовича Філімонова, кандидата від партії «Стабільність та справедливість» Олега Вікторовича Філімонова. Всі вони є «двійниками» кандидата на посаду Одеського міського голови від партії «Слуга народу» Олега Миколайовича Філімонова. А також постанови про реєстрацію кандидата на посаду Одеського міського голови від Циганської партії України Василя Сергійовича Зеленського, кандидата від партії «Молодь до влади» Олександра Васильовича Зеленського і кандидата від «Блоку Міхеїла Саакішвілі» Міхеїла Володимировича Саакішвілі. Аналізуючі зазначені рішення Одеської міської ТВК ЦВК звернула, зокрема, увагу на порушення порядку внесення грошової застави кандидатами. Окрім скасування зазначених постанов ЦВК зобов'язала Одеську міську ТВК повторно розглянути документи зазначених осіб. 4 жовтня, на виконання рішення ЦВК Одеська міська ТВК повторно документи згаданих осіб та всім відмовила в реєстрації на підставі порушення порядку внесення грошової застави при висуванні кандидатів: застава в усіх 7-ми випадках була внесена фізичними особами через касу банку, хоча згідно із встановленим порядком - має бути сплачена з рахунку організації партії, яка висунула відповідного кандидата.

Організація діяльності територіальних виборчих комісій

- Станом на кінець вересня в переважна більшість територіальних виборчих комісій, охоплених спостереження ОПОРИ, мають належний рівень матеріально-технічного забезпечення. Єдиним виключенням є Одеська районна територіальна виборча комісія, яка не має окремого від зали засідань приміщення: сейф, технічні працівники, чергові, вся документація знаходяться та зберігаються у конференц-залі, в якій відбуваються засідання комісії.
- В цілому, територіальні виборчі комісії, охоплені спостереженням дотримуються вимог щодо прозорості та відкритості своєї роботи.

Особи, які мають право бути присутніми на засіданні без дозволу та запрошення комісій допускаються на них без додаткових обмежень, постанови територіальних виборчих комісій оформлюються та оприлюднюються переважно в порядку та строки, передбачені Виборчим кодексом, документація комісій є доступною для ознайомлення без додаткових перешкод.

Прийняті рішення Одеської обласної ТВК та Одеської міської ТВК, а також інформація щодо виборчого процесу оприлюднюється на сайтах відповідно Одеської обласної та Одеської міської ради. Вибірково постанови комісії, а також інформація про хід виборчого процесу також оприлюднюється Одеською районною територіальною виборчою комісією на сайті Одеської обласної державної адміністрації, Чорноморською міською територіальною виборчою комісією на сайті Чорноморської міської ради.

В одному окремому випадку, який не має прямого відношення до виборів, протиепідемічні заходи стали мотивом для певних обмежень із доступом до приміщень територіальних виборчих комісій. При цьому обмеження не пов'язані із діяльністю територіальних виборчих комісій, а встановлені на рівні внутрішніх розпоряджень в адміністративних будівлях.

Наразі такі обмеження із доступом до будівлі діють в Одеській обласній ТВК (розташована в будівлі Одеської обласної ради). Для того, щоб потрапити до приміщення згаданої територіальної виборчої комісії, потрібно, щоб представник відповідної ТВК прийшов за відвідувачем самостійно і провів до приміщення ТВК.

Такий порядок доступу до приміщень територіальних виборчих комісій не сприяє належній організації їх роботи, і, скоріше ускладнює її, з урахуванням поточного етапу виборчого процесу, на якому відбувається реєстрація кандидатів, а також їх довірених осіб, уповноважених осіб організацій партій, офіційних спостерігачів

- В вересні ОПОРА на постійній основі здійснювала спостереження за організацією роботи територіальних виборчих, які були утворені на початку серпня Центральною виборчою комісією: Одеської обласної, всіх семи районних ТВК в Одеській області, Одеської міської, міських комісій 6-ти міст, які є центрами інших 6-ти районів, окрім Одеського, а також Чорноморської та Южненської міської ТВК.

Окрім того, в вересні також здійснювалось спостереження за дотриманням процедур утворення багатомандатних виборчих округів в дев'яти сільських або селищних територіальних виборчих комісіях, які організовують вибори в територіальних громадах, кількість виборців в яких становить менше 10 тис.

Результати спостереження за роботою комісій вищого рівня дозволяють зробити висновок про те, що в своїй більшості ТВК мають належний рівень підготовки, дотримуються встановлених виборчим кодексом процедур, зокрема щодо проведення засідань, організації своєї роботи, оформлення своїх рішень. Більшість комісій з цього переліку також дотрималась процедур щодо утворення територіальних виборчих округів на відповідних виборах, а також станом на 26 вересня не порушувала процедур порядку реєстрації кандидатів або відмови в реєстрації кандидатів. Проте майже в половині комісій цього рівня спостерігачі фіксували окремі процедурні порушення. А щодо двох ТВК цього рівня є підстави вважати, що було допущено порушення при утворенні територіальних виборчих округів.

Охоплення ж роботи лише 9-ти ТВК в області нижчого рівня (які утворювали районні ТВК) не дозволяє екстраполювати висновок на всі комісії цього рівня, втім спостереження за таким етапом, як утворення багатомандатних виборчих округів є достатнім для того, щоб робити висновок про рівень компетенції принаймні цих дев'яти комісій. Щодо комісій цього рівня, є підстави вважати, що рівень їх компетентності і організації роботи є значно нижчим, і в окремих випадках, може навіть становити загрозу для організації і проведення виборів у відповідності до виборчого законодавства. Найбільш красномовним випадком тут є організація виборів Кароліно-Бугазькою сільською ТВК.

- **Процедурні порушення, які допускали територіальні виборчі комісії вищого рівня.**

Аналіз меж територіальних виборчих округів, утворених **Ізмаїльською районною ТВК** свідчить про наявність ознак включення частин однієї громади до різних територіальних виборчих округів, що протирічить вимогам ч. 3, ст. 201 Виборчого кодексу України, а також Роз'яснення ЦВК щодо утворення виборчих округів для організації і проведення місцевих виборів від 28.08.2020

Аналіз меж територіальних виборчих округів, утворених **Подільською міською ТВК**, свідчить про наявність ознак відсутності у принаймні двох виборчих дільниць спільних меж з іншими виборчими дільницями, які входять до відповідних територіальних виборчих округів, що також протирічить ч.3, ст. 201 ВКУ.

Болградська міська виборча комісія через невиконання обов'язків головою комісії не у визначений Виборчим кодексом строк відкрила рахунок для внесення грошової застави.

Болградська міська ТВК утворила виборчі округи лише 8 вересня, порушивши вимоги Виборчого кодексу щодо строків утворення округів, встановлені ч. 3 ст. 201 ВКУ.

Южненська міська ТВК 23 вересня при розгляді подань місцевої організації на реєстрацію кандидатів в депутати своїм рішенням відправляла на уточнення подані документи місцевою організацією партії Сила Людей на підставах, на думку комісії, розбіжності підписів в паспорті та заяві кандидата, а також відсутності дати в платіжному дорученні на оплату грошової застави. При цьому Виборчий кодекс не

містить підстав для прийняття таких рішень комісією, ч. 3 ст. 230 ВКУ вказує на те, як можуть бути виправлені помилки та неточності.

Білгород-Дністровська районна територіальна виборча комісія розглядала письмове інформаційне повідомлення голови Кароліно-Бугазької сільської виборчої комісії розглядала в порядку розгляду скарг, за результатом чого прийняла рішення про скасування рішення Кароліно-Бугазької сільської виборчої комісії про утворення багатомандатних виборчих округів. Згідно з ч.1 ст. 68 ВКУ скарга, оформлена без дотримання вимог статті 67 ВКУ, повертається суб'єкту звернення зі скаргою без розгляду. Згідно з ч.2, ст. 64 ВКУ скарги на рішення територіальної виборчої комісії оскаржуються виключно до суду. Згідно з ст. 65 ВКУ член територіальної виборчої комісії не є суб'єктом звернення зі скаргою до територіальної виборчої комісії.

Третина членів Роздільнянської районної та міської ТВК не дотримуються свого обов'язку щодо відвідування засідань комісій.

- **Процедурні порушення, які допускали територіальні виборчі комісії нижчого рівня**

Кароліно-Бугазька сільська ТВК Білгород-Дністровського району станом на 26 вересня 2020 р. не мала чинного рішення про утворення багатомандатних виборчих округів, голова комісії без уповноваження його рішенням цієї ж комісії звертався від імені комісії з апеляційною скаргою, а 25 вересня приймала рішення про відмови в реєстрації кандидатів та виборчих перелік організацій партій з непередбачених виборчим кодексом підстав.

1. 11 вересня 2020 р. Білгород-Дністровська районна ТВК скасувала рішення Кароліно-Бугазької сільської ТВК про утворення багатомандатних виборчих округів. 13 вересня Одеський окружний адміністративний [суд визнав протиправним](#) та скасував зазначене рішення Білгород-Дністровської районної ТВК. 17 вересня Рішення суду було оскаржено в П'ятому апеляційному адміністративному [суді, який дійшов висновку](#) про відсутність підстав для задоволення позовних вимог щодо визнання протиправним та скасування рішення Білгород-Дністровської районної ТВК про скасування рішення Кароліно-Бугазької сільської ТВК про утворення багатомандатних виборчих округів. П'ятий апеляційний суд прийняв нове рішення у справі: відмовити позивачці в задоволенні позовних вимог щодо визнання протиправним та скасування згаданого рішення Білгород-Дністровської районної ТВК.

Нового рішення про утворення багатомандатних виборчих округів Кароліно-Бугазька ТВК не приймала.

2. Голова Кароліно-Бугазької сільської ТВК без уповноваження рішенням своєї ТВК звернувся з апеляційною скаргою до суду від імені своєї ТВК.

3. 25 вересня Кароліно-Бугазька ТВК розглядала подання організацій партій на реєстрацію кандидатів, а також заяви на реєстрацію кандидатами в депутати та на посаду сільського голови в порядку самовисування. ТВК прийняла одразу декілька

рішень про відмову в реєстрації кандидатів, які протирічать положенням ст. 223, 224, 228, 229 та 230 Виборчого кодексу України.

Дії комісії мають ознаки вибіркового застосування законодавства та упередженого прийняття рішень при розгляді подань на реєстрацію кандидатів організацій партій та заяв на реєстрацію осіб в порядку самовисування:

1. Відмовлено в реєстрації Станіславу Клименку (висунутий кандидатом на посаду Кароліно-Бугазького сільського голови місцевою організацією партії Слуга народу) через відсутність заяви на обробку персональних даних та автобіографії в електронному вигляді.
2. Відмовлено в реєстрації усьому переліку кандидатів місцевої організації партії За Майбутнє через недотримання положень ч. 7 ст 220 ВКУ щодо «гендерної квоти». Перед цим ТВК відмовила в реєстрації одній з кандидаток переліку цієї організації партії через помилку в автобіографії, де роком народження було вказано 1987, а роком закінчення школи 1985: Саме через відмову в реєстрації одній із висунених організацією партії виборчий список в цілому перестав відповідати вимогам ч.7 ст. 220 ВКУ.
3. Відмовлено усьому переліку кандидатів у депутати від місцевої організації партії ВО Батьківщина через недотримання положень ч. 7 ст 220 ВКУ. Перед цим рішенням ТВК прийняла рішення про відмову в реєстрації одній з кандидаток з переліку організації партії через відсутність автобіографії на електронному носії. Саме це рішення про відмову кандидатці призвело до того, що виборчий список в цілому перестав відповідати вимогам ч.7 ст. 220 ВКУ.
4. Відмовлено в реєстрації 20 особам, які подали заяви на реєстрацію кандидатами в порядку самовисування, через помилки в документах або ж відсутність документів в електронному виді. Наприклад, відмовили в реєстрації кандидатці в депутати Надії Дейнезі через відсутність підпису на автобіографії, хоча на всіх інших документах підпис був.
5. Відмовлено в реєстрації переліку депутатів від місцевої організації партії Перемога Пальчевського через недотримання положень ч. 7 ст 220 ВКУ. Перелік кандидатів від місцевої організації партії Перемога Пальчевського складався з однієї кандидатки.

Ширяївська селищна ТВК Березівського вчасно утворила виборчі округи, проте утворила їх в кількості 10. Згідно з кількістю виборців, які проживають у згаданій територіальній громаді, а також згідно із ч.2 ст. 199 кількість округів в громаді дорівнює 8 з допустимим відхиленням на 1 округ.

Дальницька сільська ТВК Одеського району утворила округи 3 вересня, раніше встановленого ч. 4 ст. 199 Виборчого кодексу України строку. Крім того, ця ж ТВК прийняла рішення про утворення одномандатного округу з виборів сільського голови, тоді як згідно з ч. 3 ст. 200 Виборчого кодексу рішення про утворення єдиного сільського, селищного, міського виборчого округу не приймається.

Криничненська сільська ТВК Болградського району провела засідання для утворення округів 7 вересня, тобто пізніше визначеного ч. 4 ст. 199 Виборчого кодексу України

терміну. Окрім того, комісія так і не оформила своє рішення про утворення багатомандатних округів постановою, зафіксувавши утворення виборчих округів лише у протоколі засідання.

Зеленогірська сільська ТВК Подільського району утворила виборчі округи вчасно, проте після завершення засідання комісія помітила помилку у додатку до постанови: невідповідність кількості мандатів кількості виборців. В той же день комісія зібралася на засідання, щоб виправити помилку, проте рішення було оформлено постановою з номером попередньої постанови про утворення округів. Крім того, комісія, визначивши, що в окрузі №8 розподіляється один мандат, фактично визначила для цього округу іншу виборчу систему, визначену ч. 1 ст. 192 Виборчого кодексу для виборів місцевих рад територіальних громад з кількістю виборців до 10 тисяч. 9 вересня ТВК провела ще одне засідання, затвердивши постанову «Про внесення змін до додатку Постанови Зеленогірської селищної виборчої комісії Подільського району Одеської області №2 від 5 вересня 2020 року», якою змінила кількість мандатів у виборчих округах, виправивши зазначене вище порушення щодо розподілу мандатів в багатомандатному окрузі.

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

***Довідково:** Спостереження ОПОРИ спрямоване на незаангажовану оцінку процесу підготовки та проведення виборів, сприяння чесним та вільним виборам, попередження порушень. **Громадянська мережа ОПОРА** проводить масштабну кампанію спостереження за черговими місцевими виборами, які відбудуться 25 жовтня. До спостереження залучено **188 спостерігачів** по всій країні, а в день голосування до них долучатимуться короткотермінові спостерігачі. Крім того, ОПОРА також моніторить використання бюджетних ресурсів у цілях непрямої агітації, а громадські омбудсмени досліджують вільний доступ до виборчих діляниць та захищають виборчі права громадян.*

Порушення порядку здійснення передвиборчої агітації

Розміщення передвиборчої агітації в заборонених законом місцях

На поточному етапі виборчого процесу не фіксувалось масових випадків розміщення агітації в заборонених законом місцях. Спостерігачі ОПОРИ зафіксували одиничні випадки розміщення агітації в приміщеннях підприємств, які належать державі (місцева організація партії Слуга Народу), а також в громадському транспорті (місцева організація партії Довіряй Ділам)

1. 25 вересня спостерігачем ОПОРИ було зафіксовано одиничний випадок розміщення передвиборчої агітації місцевої організації політичної партії Слуга Народу в приміщенні підприємства, яке знаходиться в прямому підпорядкуванні Міністерства інфраструктури України. Розкладка газет із надписом ЗЕ! Місцеві Слуга народу та зображенням кандидата на посаду Одеського міського голови, висуненого обласною організацією партії Слуга народу Олега Філімонова була розміщена в приміщенні відділення «Укрпошти» в місті Одеса в Приморському районі (відділення №58). Засновником АТ «Укрпошта» є держава Україна в особі Міністерства інфраструктури України, Держава Україна (в особі суб'єкта управління об'єктами державної власності (Міністерство інфраструктури України) є власником **100% акцій підприємства** згідно з відомостями Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб підприємців та громадських формувань. Згідно з відомостями офіційного сайту Міністерства інфраструктури України АТ «Укрпошта» знаходиться в прямому підпорядкуванні Міністерства. Одеська міська територіальна виборча комісія прийняла рішення про реєстрацію єдиного та всіх територіальних виборчих списків кандидатів в депутати до Одеської міської ради, висунених Одеською обласною організацією партії Слуга народу, а також кандидата на посаду Одеського міського голови Олега Філімонова від цієї ж організації партії 22 вересня 2020 р.

Зазначений випадок підпадає під заборону, встановлену ч. 16 ст. 57 Виборчого кодексу України щодо розміщення матеріалів передвиборчої агітації та політичної реклами на будинках і в приміщеннях органів державної влади та місцевого самоврядування, а також підприємств, установ та організацій державної і комунальної власності.

2. 20 вересня в салоні одного із транспортних засобів громадського користування в м. Одеса за маршрутом №201 (м. Одеса) спостерігач ОПОРИ зафіксував листівку-запрошення на захід "Святкування дня партизанської слави", в рамках якого пройде концерт, активності для дітей. Початок о 13:00, адреса - сквер Партизанської слави, вул. Миколи Аркаса, 56. Номер транспортного засобу ВН6435НР. На листівці із брендуванням прапору партії "Довіряй Ділам" внизу містяться написи: партія "Довіряй Ділам" і депутати Одеської міської ради VII скликання Олег Етнарівич та Юрій Крук. Обласна та міська організації Партії "Довіряй Ділам" 17 вересня провели конференції з висування кандидатів в депутати Одеської обласної та Одеської міської ради, відповідно, згідно із ст. п.3, ч.1 ст. 22 міська та обласна організації партії «Довіряй ділам» набули статусу суб'єктів виборчого процесу.

Відповідно до ч. 17 ст. 57 ВКУ Розміщення матеріалів передвиборної агітації у транспортних засобах громадського користування та на їх зовнішній поверхні, у тому числі таксі, розміщення таких матеріалів у приміщеннях та на будівлях станцій метрополітену, автобусних та залізничних вокзалів, портів та аеропортів, зупинках громадського транспорту, а також розповсюдження матеріалів передвиборної агітації через телерадіотрансляційні або інші інформаційні мережі сповіщення пасажирів та інформаційні табло у приміщеннях станцій та вагонах метрополітену, автобусних та залізничних вокзалів, портів та аеропортів, на зупинках громадського транспорту, на проїзних разових, місячних чи інших квитках **забороняється**.

Окрім того, в зазначеному заході є ознаки порушення щодо строків здійснення передвиборчої агітації, оскільки згідно з ч. 1 ст. 52 передвиборна агітація розпочинається організацією партії, кандидатом наступного дня після прийняття виборчою комісією рішення про реєстрацію виборчого списку кандидатів організації партії.

З'їзди обласної та Одеської міської організацій партії Довіряй Ділам, на яких відбувалось висування та затвердження єдиного те територіальних виборчих списків кандидатів в депутати Одеської обласної та, відповідно, міської ради відбулися 17 вересня 2020 р.

Поширення агітаційних матеріалів без вихідних даних

- З початку періоду висування місцевими організаціями партій спостерігачі ОПОРИ здійснюють фіксацію випадків поширення друкованої агітаційної продукції та зовнішньої реклами організаціями партій до прийняття рішень відповідними територіальними виборчими комісіями про реєстрацію виборчих списків кандидатів та кандидатів на посади міських голів.

Масовим та характерним для Одеської області стало розміщення зовнішньої реклами, яка містить назви та символіку організацій партій, яка не містить відомостей щодо замовника, тиражу, підприємства, що здійснило друк, відповідального за друк в порядку, що заборонено ч.13 ст.57 ВКУ., а також має ознаки поширення з порушенням строків здійснення передвиборчої агітації, яку згідно з ч.1, ст. 52 суб'єкти виборчого процесу можуть розпочинати здійснювати на наступний день після прийняття відповідною територіальною виборчою комісією рішення про реєстрацію кандидатів.

Після набуття статусу суб'єкта виборчого процесу (ч.3, ст.22 ст. Виборчого кодексу України) і до реєстрації кандидатів розміщення зовнішньої реклами без вказання належних вихідних даних спостерігачі ОПОРИ фіксували в усіх 7-ми районах Одеської області. Найбільш масового характеру розміщення зовнішньої реклами з ознаками порушень правил здійснення передвиборчої агітації фіксується в Одеському та Білгород-Дністровському районі. Така інтенсивність корелюється з кількістю носіїв зовнішньої реклами в відповідних районах Одеської області.

Серед суб'єктів виборчого процесу, стосовно яких зафіксовано розміщення зовнішньої агітації до прийняття рішень територіальними виборчими комісіями про реєстрацію кандидатів місцеві організації партій Слуга Народу, За Майбутнє, Довіряй Ділам, Голос,

Опозиційна платформа «За Життя», Українська морська партія Сергія Ківалова, Європейська Солідарність, Наш Край та Перемога Пальчевського.

По зафіксованим випадкам спостерігачі ОПОРИ звернулись до Національної поліції з повідомленнями про факти щодо імовірних правопорушень, передбачених ст. 212-10 КУпАП (порушення порядку здійснення агітації, а саме порушення строків здійснення агітації) та ст. 212-13 КУпАП (поширення друкованої агітаційної продукції без відомостей щодо тиражу, замовника, відповідального за друк). Станом на 4 жовтня 2020 р. спостерігачі ОПОРИ зробили 35 таких повідомлень до Національної поліції в Одеській області.

***Довідково:** Спостереження ОПОРИ спрямоване на незаангажовану оцінку процесу підготовки та проведення виборів, сприяння чесним та вільним виборам, попередження порушень. **Громадянська мережа ОПОРА** проводить масштабну кампанію спостереження за черговими місцевими виборами, які відбудуться 25 жовтня. До спостереження залучено **188 спостерігачів** по всій країні, а в день голосування до них долучатимуться короткотермінові спостерігачі. Крім того, ОПОРА також моніторить використання бюджетних ресурсів у цілях непрямой агітації, а громадські омбудсмени досліджують вільний доступ до виборчих діляниць та захищають виборчі права громадян.*

Зловживання адміністративними ресурсами

Зловживання бюджетним адміністративним ресурсом

Є підстави вважати, що використання бюджетних ресурсів Одеси може стати типовим для перебігу виборчої кампанії у місті на виборах до Одеської міської ради 25 жовтня 2020 р.

- **Уваги потребує випадок використання коштів бюджету міста Одеси для розгортання діяльності, яка має ознаки такої, що мотивована участю у виборах в якості кандидата чинного Одеського міського голови Геннадія Труханова.**

Події розгортаються у місті після проведення конференції Одеської міської організації партії «Довіряй Ділам», яка відбулась 17 вересня в Одесі, було ідентифіковано масштабний

18 вересня 2020 р. на веб-сайті одеського телеканалу «7 телеканал» було розміщено новину про доставку по домівкам малозабезпечених одеситів наборів з медикаментів (парацетамол, аскорбінова кислота, ібупрофен, амброксол, дезінфектор (100 мл) та п'ять одноразових масок)¹. Згідно з фото, поширеним ЗМІ, до набору також входило друкована листівка, з офіційним гербом міста та оформлене в стилістиці, яка використовується в офіційній комунікації Одеської міської ради з наступним повідомленням:

«Міська цільова програма надання соціальних послуг та інших видів допомоги незахищеним верствам населення міста Одеси на 2018-2020 р. з метою запобігання поширенню коронавірусної інфекції COVID-19 з ініціативи Одеського міського голови Геннадія Труханова реалізується соціальний проєкт. Одесити, які досягли 60-річчя в період карантинних обмежень забезпечуються заходами індивідуального захисту та медикаментами». Далі в повідомленні наведені короткі інструкції щодо заходів особистою гігієни.

21 вересня, користувачка соціальної мережі Facebook розмістила відео-запис², на якому 2 особи, що не представились, тримають в руках пакети, з надписами «Довіряй Ділам» та повідомляють про те, що вони є «Департаментом труда та соціальної політики». Спостерігач ОПОРИ розпитав користувачку соціальної мережі з приводу інтенданта. За її словами, за адресою її проживання принесли набір ліків в пакеті з надписами «Довіряй Ділам». За словами користувачки, вона наздогнала осіб, які розносили пакети для того, щоб з'ясувати в них, за чийм розпорядженням вони доставляють по домівкам жителів міста «агітацію». В наступні дні в соціальних мережах також фіксувались і інші повідомлення від непов'язаних між собою користувачів з неідентичними фотографіями та відео, проте схожого змісту: пакети з набором медикаментів та набором друкованої продукції, оформленої в символіці міської ради.

Спостерігачі ОПОРИ відвідали один з територіальних центрів, згаданих в медіа-повідомленнях. **23 вересня** спостерігач ОПОРИ прибув до комунальної установи

¹ <http://7kanal.com.ua/2020/09/одесским-пенсионерам-раздают-таблет/>

² <https://www.facebook.com/100002582720942/videos/3265901776839214/?extid=3bpojdVC5SRGaJvP>

«Територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг) Київського району м. Одеси». Згідно з відомостями офіційного сайту Одеської міської ради, згадана комунальна установа знаходиться за адресою вул. Генерала Петрова, 8. За зазначеною адресою спостерігач не помітив ознак надання матеріальної допомоги громадянам, втім за цією ж адресою знаходились інші особи, які запитали про надання матеріальної допомоги, на що їм працівники установи, які знаходились в приміщенні, повідомили, що допомога надається в сусідній будівлі. Спостерігач ОПОРИ прослідкував за цими особами до сусідньої будівлі. За адресою Варненська, 76 спостерігач помітив, як з будівлі виходять люди з пакетами, візуально схожими на згадані в повідомленнях в медіа та соціальних мережах. На будівлі спостерігач також зафіксував розміщення таблички з державним гербом та надписом: Одеська міська рада, Департамент праці та соціальної політики, Комунальна установа «Територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг) Київського району м. Одеси».

Спостерігачу вдалось поспілкуватись з трьома особами, які виходили з приміщення з пакетами, з зображенням офіційного герба міста та надписом «Міцного здоров'я», який оформлений в стилістиці, яку використовує і політична партія Довіряй Ділам, і вже щонайменше 5-ть років використовує Одеська міська рада в своїй офіційній комунікації. Всі троє осіб підтвердили спостерігачу, що пакети отримали в згаданій комунальній установі. В усіх трьох пакетах містилась листівка, ідентична тій, що була розміщена 18 вересня в згаданій новині місцевого телеканалу, набір медикаментів, медичні маски, санітайзер. Також в пакетах був наявний аркуш паперу, на якому було перераховано всі засоби та медикаменти, включені у набір³.

Окрім спілкування з особами, які виходили з приміщення комунальної установи, спостерігач ОПОРИ також поспілкувався в приміщенні з особою, яка представилась працівницею комунальної установи на ім'я Ольга Сергіївна⁴. Працівниця повідомила наступне: «Це міська цільова програма, в яку внесли пункт, узгоджений з усіма депутатами міста, які в нас присутні, що гроші, виділяються на аптечки для пенсіонерів з мінімальними пенсіями, яким більше 60-ти років і які не працюють. Їм виділяються аптечки». Працівниця також повідомила, що списки осіб, яким виповнилось 60 років і які не працюють надав Пенсійний фонд, що пакунки розносять працівники комунальної установи, а якщо когось не застали вдома або ж можуть прийти самостійно – приходять самостійно. Також працівниця підтвердила, що матеріальну допомогу надають вже другий тиждень в усіх 4-х територіальних центрах соціального обслуговування міста.

Кошти на здійснення видатків на надання допомоги незахищеним верствам населення у вигляді засобів індивідуального захисту та медикаментів дійсно передбачені **Міською цільовою програмою надання соціальних послуг та інших видів допомоги незахищеним верствам населення міста Одеси на 2018-2020 роки**. Відповідні зміни для здійснення зазначених видатків до міської цільової програми були внесені в безпосередній близькості до початку виборчого процесу: наприкінці липня 2020 р.

³ <https://youtu.be/NsB9QB4qGr8>

https://youtu.be/uNzuq_4OjzQ

<https://youtu.be/iVBANpjEek4>

⁴ https://youtu.be/ACLSLGCqT_0

Згідно з рішенням Одеської міської ради № 6225-VII від 22.07.2020р. «Про внесення змін до Міської цільової програми надання соціальних послуг та інших видів допомоги незахищеним верствам населення міста Одеси на 2018-2020 роки, затвердженої рішенням Одеської міської ради від 14 грудня 2017 року № 2742-VII» фінансування програми було збільшено на 13,3 млн. гривень⁵. Єдиною зміною, внесеною в програму зазначеним рішенням, було визначення окремого нового заходу: **«надання допомоги незахищеним верствам населення у вигляді засобів індивідуального захисту та медикаментів»** в 2020 р. на відповідну суму 13,3 млн. грн.

Окрім безпосередньої близькості внесення суттєвих змін до міської цільової програми, важливим фактором в оцінці фінансування з міського бюджету заходів із поширення матеріальної допомоги вже після висунення Одеського міського голови кандидатом на цю ж посаду є масштаб охоплення заходами такої матеріальної допомоги. Згідно з відомостями згаданої Програми очікуваним результатом від реалізації зазначеного заходу має бути: **«Допомога 95 000 особам, а саме: непрацюючим пенсіонерам, яким виповнилось 60 років і старше та розмір пенсії яких не перевищує два прожиткових мінімумів на особу, яка втратила працездатність, а також підопічним комунальних установ «Територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг)» районів міста Одеси у вигляді наборів у складі засобів індивідуального захисту та медикаментів (середня вартість 140 грн)»**. Додатковий аналіз відкритих публічних джерел інформації підтверджує те, що фінансування заходів із поширення матеріальної допомоги дійсно здійснюється з міського бюджету.

Згідно з відомостями Офіційного порталу оприлюднення інформації про публічні закупівлі України Департамент праці та соціальної політики Одеської міської ради наприкінці серпня розмістив 4 оголошення про намір закупівель⁶: 1. Фармацевтична продукція в кількості 95 тис одиниць (ПАРАЦЕТАМОЛ, АМБРОКСОЛ та ІБУПРОФЕН); 2. Маска медична, одноразова, тришарова на резинці, 95 тис.; 3. Фармацевтична продукція в кількості 95 тис одиниць (Аскорбінова кислота); 4. Дезінфікуючий засіб для обробки рук і шкіри та поверхонь 95 тис. Зазначені закупівлі здійснювались за спрощеними процедурами, передбаченими для закупівель, пов'язаних із потребами запобігання поширенню захворювання на COVID-19. По всіх зазначених намірах закупівель були укладені відповідні угоди з контрагентами.

Згідно з відомостями Єдиного веб-порталу використання публічних коштів, за відповідними угодами, укладеними в результаті згаданих оголошень про закупівелі з 4-ма різними контрагентами, Департамент праці та соціальної політики Одеської міської ради в першій половині вересня 2020 р. вже здійснив оплати всім чотирьом

⁵ <https://omr.gov.ua/ua/acts/council/180453/>

⁶ <https://prozorro.gov.ua/tender/UA-2020-08-25-002119-c>
<https://prozorro.gov.ua/tender/UA-2020-08-28-001264-c>
<https://prozorro.gov.ua/tender/UA-2020-09-07-001074-a>
<https://prozorro.gov.ua/tender/UA-2020-08-25-001645-c>

контрагентам на загальну суму 5 млн. 458 тис. 482 грн., що свідчить про те, що принаймні частина продукції станом на 23 вересня була вже поставлена.

Важливим доповненням контексту подій є й те, що з початку пандемії COVID-19 до згаданої програми вносились зміни в квітні та в червні. Перші зміни взагалі не містили жодних заходів, пов'язаних з пандемією COVID-19, в червні додали заходи на надання матеріальної допомоги медикам, які захворіли під час виконання обов'язків, або для сімей медиків, які померли через інфікування COVID-19 під час виконання обов'язків. Втім описані заходи не передбачають охоплення значимої кількості осіб для того, щоб розглядати такі заходи за ознаками імовірних виборчих мотивів: максимум до 100 осіб в червневій редакції програми.

При цьому використання пандемії захворювання на COVID-19 як приводу для внесення змін до міської цільової програми з масштабним охопленням бенефіціарів такими заходами є слабким обґрунтуванням для терміновості та нагальності таких заходів поза виборчим контекстом ще й тому, що зміст самого пакету матеріальної допомоги окрім обмеженої кількості одноразових масок та флакону санітайзера не містить інших засобів, які мають відношення до запобігання поширенню захворювання на COVID-19.

Внесення змін в програму соціальної підтримки в безпосередній близькості до початку виборчого процесу, терміновість змін, яка обґрунтовується в програмі потребами захисту незахищених верств населення від можливого інфікування на COVID-19, масовий масштаб охоплення населення (95 тис. осіб), поширення наборів з медикаментами в другій половині вересня, що співпадає з висуненням кандидатів, терміновий характер поширення відповідних наборів з медикаментами, а також супровід поширюваної продукції інформуванням про роль Одеського міського голови Геннадія Труханова в реалізації зазначених заходів – є тими фактами, які потребують їх сукупної оцінки в контексті виборчого процесу.

Описані заходи із поширення серед соціально-незахищених громадян наборів медикаментів з інформуванням про роль чинного міського голови в зазначених заходах містять ознаки можливих спроб створити в громадян прямий зв'язок між наданням матеріальної допомоги, оплаченої коштом міського бюджету, з фігурою міського голови Геннадія Труханова. При цьому 17 вересня 2020 р. Геннадій Труханов був висунений міською організацією політичної партії «Довіряй ділам» кандидатом на посаду Одеського міського голови, а 22 вересня 2020 – зареєстрований Одеською міською територіальною виборчою комісією, а отже набув статусу суб'єкта виборчого процесу.

- Окрім описаного випадку, в вересні в обласному центрі спостерігачі ОПОРИ фіксували епізоди використання робіт з благоустрою та ремонту міської інфраструктури, що фінансуються коштом бюджету міста Одеси в діяльності з ознаками агітаційної чинних депутатів Одеської міської ради, які на час фіксації таких випадків були ще потенційними кандидатами в депутати Одеської міської ради.

До початку періоду висунення кандидатів місцевими організаціями партій спостерігачі ОПОРИ повідомили 4 таких епізоди, 3 з яких з боку чинних депутатів Одеської міської ради від партії Довіряй Ділам та 1 від депутата, що представляє Українську морську

Довідково: Спостереження ОПОРИ спрямоване на незаангажовану оцінку процесу підготовки та проведення виборів, сприяння чесним та вільним виборам, попередження порушень. Громадянська мережа ОПОРА проводить масштабну кампанію спостереження за черговими місцевими виборами, які відбудуться 25 жовтня. До спостереження залучено 188 спостерігачів по всій країні, а в день голосування до них долучаться короткотермінові спостерігачі. Крім того, ОПОРА також моніторить використання бюджетних ресурсів у цілях непрямої агітації, а громадські омбудсмени досліджують вільний доступ до виборчих дільниць та захищають виборчі права громадян.

партію С. Ківалова. Характерною особливістю для депутатів та потенційних кандидатів організації партії Довіряй Ділам інформування про відповідні інфраструктурні роботи через сторінку партії Довіряй Ділам в соціальній мережі Facebook.

Зловживання корпоративним адміністративними ресурсами

Випадок зловживання корпоративним адміністративним ресурсом зафіксовано в місті Одеса. Потенційний кандидат в депутати від Української морської партії Сергія Ківалова Костянтин Громовенко пропонує безкоштовні комп'ютерні курси.

Листівку із зображенням кандидата, назвою партії та написом "соціальна ініціатива Костянтина Громовенка. Безкоштовні комп'ютерні курси" спостерігач ОПОРИ зафіксував на одному зі стовпів на вул. Тираспольська. Для запису на курси сам бажаючий повинен особисто відвідати приймальню Костянтина Громовенка за адресою вул. Преображенська, 27. Саме навчання проходитиме на базі Міжнародного гуманітарного університету (МГУ). Про це спостерігачу розповіли за вказаним на листівці номером телефону. Костянтин Громовенко є ректором даного закладу.

Міжнародний гуманітарний університет - це недержавний вищий навчальний заклад з колективною формою власності. На сайті ЗВО є кілька згадок про набір на безкоштовні комп'ютерні курси. Остання датується 2019 роком⁷. Сергій Ківалов, керівник Української морської партії є президентом МГУ. Під час виборчих кампаній промоція безкоштовних комп'ютерних курсів на базі МГУ помітно активізувалась. При цьому, згадана листівка має ознаки агітаційного матеріалу: на листівці міститься надпис «Українська морська партія Сергія Ківалова», оформлений в стилістиці, яку використовує партія в своїх друкованих матеріалах, зовнішній рекламі та на своєму веб-сайті.

Виходячи з наведених фактів, пропозиція громадянам отримати послуги, що надаються недержавним закладом, і при цьому супроводжується зображеннями та надписами політичної партії має ознаки використання ресурсів, які доступні потенційному кандидату за місцем своєї роботи, в цілях, імовірно, пов'язаних з майбутньою участю у виборах. З'їзд обласної організації Української морської партії С. Ківалова, на якій Костянтин Громовенка було висунено кандидатом в депутати Одеської міської ради відбувся 19-го вересня.

⁷ <https://is.gd/8OPb1E>

Довідково: Спостереження ОПОРИ спрямоване на незаангажовану оцінку процесу підготовки та проведення виборів, сприяння чесним та вільним виборам, попередження порушень. **Громадянська мережа ОПОРА** проводить масштабну кампанію спостереження за черговими місцевими виборами, які відбудуться 25 жовтня. До спостереження залучено **188 спостерігачів** по всій країні, а в день голосування до них долучаться короткотермінові спостерігачі. Крім того, ОПОРА також моніторить використання бюджетних ресурсів у цілях непрямої агітації, а громадські омбудсмени досліджують вільний доступ до виборчих діляниць та захищають виборчі права громадян.

Оцінка агітаційної активності кандидатів і партій

За результатами спостереження в Одеській в вересні оцінка агітаційної активності кандидатів і партій свідчить про те, що в цілому виборча кампанія є конкурентною, виборчі конкуренти мають можливість здійснювати агітацію в усіх доступних формах.

Агітаційну активність в області в цілому з різною інтенсивністю проявляли місцеві організації партій Довіряй Ділам, ВО Батьківщина, Опозиційна Платформа – За Життя, Європейська Солідарність, Українська морська партія Сергія Ківалова, За Майбутнє, Наш край, Голос, Перемога Пальчевського, Слуга народу, Пропозиція, Національний корпус.

Найбільш активними у звітний період були серед політичних партій були наступні:

- Довіряй Ділам – партія використовувала такі форми агітації як зовнішня реклама, пряма робота із виборцями, реклама у соціальних мережах. Основним гаслом партія є «партій багато, одеська – одна». Ключовими спікерами партії є Одеський міський голова Геннадій Труханов та голова Одеської ОДА у 1998-2005 рр. та народний депутат III, VI, VII скликань Сергій Гриневецький. Партія у звітний період розповсюджувала зовнішню рекламу поза строками, дозволеними Виборчим кодексом для здійснення передвиборчої агітації.
- За Майбутнє – партія найбільше використовувала агітацію у формі зовнішньої реклами, розповсюдження друкованої агітації та реклами у соціальних мережах, включаючи здійснення агітації з ознаками порушень строків для її здійснення, встановлених Виборчим кодексом. Основними гаслами партії були «Одесі потрібен доктор», «Одесі потрібен Калинчук», «Досвідчений лідер, сильна економіка», «За Майбутнє рідної землі». Головним спікерами партії є кандидат на посаду Одеського міського голови Сергій Калинчук, народний депутат VIII скликання Василь Гуляєв, Ренійський міський голова Ігор Плехов, Білгород-Дністровський міський голова (2015-2019 рр.) Алла Гінак, народний депутат IX скликання Анатолій Урбанський.
- Слуга народу – партія використовувала агітацію у формі зовнішньої реклами, вуличної агітації та у соціальних мережах. Ключовими спікерами від партії були кандидат на посаду Одеського міського голови Олег Філімонов та народний депутат IX скликання Сергій Колебошин. Партія використовувала гасло «Україна – це ти» і похідні від нього (наприклад, «Бесарабія – це ти»). Партія Слуга народу здійснювала агітацію поза строками, визначеними для цього Виборчим кодексом.
- Опозиційна платформа – За Життя: партія більше використовувала такі форми агітації як пряма робота із виборцями та агітація у соціальних мережах, значно менше використовувалася зовнішня реклама. Ключовими спікерами партії були народні депутати IX скликання Тетяна Плачкова та Микола Скорик. Партія здійснювала агітацію поза строками, визначеними Виборчим кодексом для цього. Головними гаслами партії є «Зможе зупинити продаж землі», «Зможе встановити мир», «Зможе знизити тарифи» і т.п.
- Європейська Солідарність – партія найактивніше використовує агітацію в соціальних мережах та зовнішню рекламу. Агітація здійснювалася поза строками, визначеними

Виборчим Кодексом. Основним спікером партії є потенційний кандидат на посаду Одеського міського голови Петро Обухов. Головним гаслом, яке використовує партія, є «Наша мета – збудувати Європу в Україні».

Серед кандидатів на посаду Одеського міського голови найбільшу активність проявляли наступні:

- Геннадій Труханов – Одеський міський голова, є кандидатом від партії Довіряй Ділам. Самостійно не здійснює агітацію, проте його фото фігурує на зовнішній рекламі друкованої агітації та агітації у соціальних мережах партії Довіряй Ділам.
- Сергій Калинин – кандидат на посаду Одеського міського голови від партії За Майбутнє. Найбільш активно використовується агітація у формі зовнішньої реклами (разом із партійною рекламою), а також у соціальних мережах.
- Петро Обухов – потенційний кандидат від партії Європейська Солідарність. Петро Обухов в основному використовує агітацію в соціальних мережах, а також розповсюджується друкована агітація.

Найпоширенішим видом агітації є зовнішня реклама, яка в більшості випадків розміщена на вулицях з найбільшим рухом автомобілів в обласному центрі та вздовж автомобільних доріг біля населених пунктів області. Окрім цього, за межами обласного центру агітація на зовнішніх носіях реклами розташована в центральних частинах населених пунктів, проте не має такого масового характеру як в обласному центрі.

Зовнішня реклама зазвичай розміщується на стаціонарних бігбордах.

Найбільш активно в межах різних населених пунктів зовнішню рекламу використовують Слуга народу, За Майбутнє, Довіряй Ділам, Батьківщина, Українська морська партія Сергія Ківалова та Наш край. В межах обласного центру також наявна агітація на носіях зовнішньої реклами Європейської Солідарності, Національного корпусу, Голосу. За межами обласного центру зафіксована зовнішня реклама партій Опозиційна платформа – За Життя і Пропозиція.

Зовнішня агітація у всіх партій за формою є однаковою – зазначені назва партії, гасло, а також розміщені фото або лідера партії, або кандидата/потенційного кандидата.

Методи прямої агітації використовуються з середньою інтенсивністю. Загалом такі методи у звітний період використовували кандидати/потенційні кандидати у депутати. Найчастіше пряма робота із виборцями сконцентрована на організації дитячих свят, менше - конкурсів та зустрічей з трудовими колективами. Прикладами прямої агітації є:

- 21 вересня на сторінці у соціальній мережі Facebook Олег Філімонов допис про те, що кандидат від партії Слуга народу Олег Філімонов азом із народним депутатом Олексієм Леоновим передали Одеській обласній лікарні 8 відремонтованих апаратів ШВЛ;
- 14 вересня на сторінці «Перемога Пальчевського Южне» у Facebook оприлюднили публікацію про змагання з SUP boarding, які відбулися 11-13 вересня. Як зазначено

в публікації, організатором заходу була політична партія «Перемога Пальчевського». У відеоролику Олег Климчук, голова Южненської міської організації політичної партії «Перемога Пальчевського», зазначив, що партія виступила спонсором цього заходу.

- 12 вересня спостерігач ОПОРИ відвідав зустріч місцевих політичних діячів Василя Гуляєва і Надії Крючкової з жителями будинку по вул. Данченка, 36 у Чорноморську. На заході присутнім роздавали безкоштовну каву у стаканчиках з логотипом політичної партії «За майбутнє» та прізвищем Василя Гуляєва, а також морозиво, одяг з секондхенду, агітаційну продукцію (блокноти, календарі).
- 12 вересня на сторінці у Facebook депутата Одеської міської ради Сергія Страшного опубліковано пост про дитяче свято, організоване потенційними кандидатами, депутатами Одеських міської та обласної рад від партії «Довіряй ділам» Сергієм Страшним та Олександром Ахмеровим. Свято відбулося за адресою: проспект Добровольського, 159. Дітей розважали аніматори. Присутнім роздали повітряні кульки з назвою, символікою партії та самих кандидатів.
- 7 вересня на сторінці депутата Одеської обласної ради у Facebook Олександра Барського оприлюднена публікація, в якій зазначено, що він подарував новий проектор Будеївському навчально-виховному комплексу. Також у публікації сказано, що Олександр Барський пізніше провів прийом громадян і передав ліки для хворої жительки села Загнітків.

Вулична агітація не була поширеною формою здійснення передвиборчої агітації в вересні. Найбільш поширеним способом було розповсюдження друкованої агітації:

- За Майбутнє в межах всієї області розповсюджувала партійну газету (інформаційний бюлетень), а також в обласному центрі зафіксовано розповсюдження листівки з інструкцією як проголосувати на місцевих виборах;
- Слуга народу в межах області розповсюджувала партійну газету (інформаційний вісник) у наметах, в обласному центрі розпочали роботу агітаційні намети.
- Батьківщина розповсюджувала партійну газету у наметах у місті Чорноморськ;
- Національний корпус розмістив у межах міста стенди та біля стендів розповсюджувалися листівки. Окрім цього, представники партії провели два суботники у місті Одесі;

Ведення кампанії в соціальних мережах

Спостереження за активністю кандидатів та партій в соціальних мережах свідчить про те, що такі майданчики стають все більш затребуваними з боку політичних конкурентів.

Більшість місцевих організацій політичних партій та основних кандидатів на посаду Одеського міського голови використовують соціальні мережі для здійснення агітації: більше використовується Facebook, менше Instagram.

Серед найбільш активних сторінок у соціальній мережі Facebook є сторінки обласних організацій політичних партій Опозиційної платформи – За Життя, Довіряй Ділам,

Європейської Солідарності, За Майбутнє. Найбільш активними в соціальній мережі Instagram є Опозиційна платформа – За Життя, За Майбутнє, Слуга народу.

На сторінці у соціальній мережі Facebook місцевої організації партії Слуга народу часто розміщуються публікації, які повідомляють про хід виконання державної програми «Велике будівництво». На сторінці у соціальній мережі Facebook партії Довіряй Ділам оприлюднюються новини щодо благоустрою міста, яке здійснюється Одеською міською радою за участі кандидата від партії, Одеського міського голови Геннадія Труханова. Також на сторінці оприлюднюються звіти кандидатів від партії, які є чинними депутатами Одеської міської ради, за попередні 5 років роботи.

Відомо, що вимог щодо маркування політичної реклами дотрималися місцеві організації партій Довіряй Ділам («Доверяй делам»), За Майбутнє («Одещина ЗА Майбутнє»), Європейська Солідарність («Європейська Солідарність - Одеська область»), ВО Батьківщина («Одеська обласна партійна організація ВО "Батьківщина"»), Перемога Пальчевського («Перемога Пальчевського Одеса»), Наш Край («НАШ КРАЙ Одесса»), Голос («Голос Одеса»).

Також як політична реклама поширювались публікації сторінок основних кандидатів на посаду Одеського міського голови: Геннадія Труханова («Геннадий Труханов»), Сергія Калинчука («Сергей Калинин - мэр Одессы 2020»), Петра Обухова («Обухов Петро - кандидат в мери Одеси»), Олега Філімонова («Олег Филимонов»).

Особливості агітаційних кампаній чинних міських голів

Станом на кінець вересня можна констатувати, що **виборчі кампанії чинних міських голів найбільших міст в області Одеській області імовірноше за все будуть проходити без розрізнення із виконанням ними посадових обов'язків.** На кінець місяця спостерігачі ОПОРИ не фіксували заходів міських голів, які б мали ознаки суто агітаційних: коли чинні міські голови проводили б зустрічі з громадянами виключно в ключі участі у виборах. При цьому найбільш яскравим і помітним проявом агітації міських голів в Одеській області є розміщення зовнішньої реклами. До такого способу ведення кампанії вдаються, зокрема, міські голови найбільших міст області: Одеський міський голова Геннадій Труханов, Ізмаїльський міський голова Андрій Абрамченко, в.о. Білгород-Дністровського міського голови Віктор Грозов. Міський голова Южного взагалі не проявляє ознак агітаційної активності в чистому вигляді, без прив'язки до свого статусу за посадою.

Жоден з перерахованих міських голів Одеської області станом на 25 вересня не пішов у відпустку для того, щоб брати участь у виборах, і при цьому зазначені міські голови активно продовжують виконувати свої обов'язки, відвідувати заходи, проводити зустрічі, відкривати відремонтовані інфраструктурні об'єкти та об'єкти благоустрою, але без використання символіки чи згадок місцевих організацій політичних партій.

В обласному центрі, на додачу до згаданих тенденцій, друкована продукція із зображенням та зверненням міського голови використовується при наданні матеріальної допомоги, що фінансується коштом міської цільової програми, спеціальні зміни до якої були внесені влітку 2020 року. При цьому у випадку з Одеським міським головою складнощі із розрізнення виборцем виконання ним своїх посадових обов'язків та здійснення передвиборчої агітації додає й те, що останні п'ять років символіка та оформлення всіх комунікаційних матеріалів Одеської міської ради та Одеського міського голови збігається з зовнішньою символікою та оформленням матеріалів організації партії Довіряй Ділам, яка висунула Геннадія Труханова на посаду Одеського міського голови.

Відомо, що у відпустку для участі у виборах пішов Березівський міський голова та Ренійський міський голова. Ренійський міський голова також долучився до Кодексу етичної поведінки посадових осіб та державних службовців, розроблених ОПОРОЮ.

Благодійна активність кандидатів і партій

В вересні в Одеській області організація благодійної діяльності від імені місцевих організацій партій не була трендом: відомо лише про один випадок заходу, організованого від імені місцевої організації партії **Перемога Пальчевського** з ознаками благодійності.

- Так, 11-13 вересня згідно із повідомленнями у ЗМІ та в соціальній мережі Facebook у м. Южне Одеського району був проведений турнір із "SUP boarding змагання - Кубок Чорного моря". Як зазначалось в повідомленнях, турнір пройшов за тезнічної та метаріальної допомоги Юженського відділення партії Перемога Пальчевського. Призовий фонд змагання становив 13 тис.грн.

В той самий час, в поміркованій кількості фіксувались **благодійні заходи, які організовувались потенційними кандидатами**, які, як правило, також ідентифікували свою партійну афілійованість.

Види благодійної діяльності різнились від одного потенційного кандидата до іншого: надання устаткування, продуктів харчування та іншої матеріальної допомоги, фінансова допомога в проведенні спортивних змагань.

При цьому такі заходи не мають ознак діяльності, що централізовано координується з місцевими організаціями партій. Характерною особливістю є те, що потенційні кандидати, як правило ділились інформацією про свою благодійну активність в

соціальних мережах, а в окремих випадках – інформація оприлюднювалась на сайті місцевої організації партії.

Організація заходів з ознаками благодійності була зафіксована **від імені потенційних кандидатів від місцевих організацій партій Опозиційна Платформа – За Життя, ВО Батьківщина, За Майбутнє та Слуга народу.**

Найбільш показовий випадок – організація зустрічі з громадянами на прибудинковій території, під час якої роздавалась матеріальна допомога у вигляді одягу, який вже був у використанні. 12 вересня спостерігач ОПОРИ відвідав зустріч місцевих політичних діячів Василя Гуляєва і Надії Крючкової з жителями будинку по вул. Данченка, 36 в місті Чорноморськ Одеського району. На заході присутнім роздавали безкоштовну каву у стаканчиках з логотипом політичної партії «За майбутнє» та прізвищем Василя Гуляєва, морозиво, одяг з секондхенду і агітаційну продукцію (блокноти, календарі).

Відомо також про 3 випадки надання устаткування закладам: потенційні кандидати від місцевої організації партії ВО Батьківщина в Березівському Олег Корженко передавав велосипеди листоношам (інформація була оприлюднена на сайті обласної організації партії) та в Подільському районі – Олександр Барський, передавав навчальному закладу проектор; 1 випадок надання продуктів харчування закладам: потенційний кандидат від місцевої організації партії Опозиційна платформа – За Життя в Березівському районі Олександр Адзеленко передавав ковбасні вироби місцевій лікарні, від імені цього ж кандидата також надав матеріальну допомогу одній із сімей району по встановленню ємності для води; один випадок фінансової допомоги в організації та проведенні спортивних змагань – потенційний кандидат від місцевої організації партії Слуга Народу в Болградському районі Артем Булгару повідомляв про фінансове сприяння першості Болградського району по футболу.

Судові оскарження рішень територіальних виборчих комісій

Рішення територіальних виборчих комісій в Одеській області стали приводом їх оскарження в судовому порядку, переважна більшість з яких стосуються процесу реєстрації кандидатів.

Станом на 5 жовтня 2020 року в Одеській області налічується 51 судова справа, з яких 19 в апеляційній інстанції.

Зокрема, оскаржується 2 рішення Одеської обласної ТВК (з них одна справа розглядається в апеляційній інстанції), 7 рішень Одеської міської ТВК (з них 4 в апеляційній інстанції), 4 рішення районних ТВК (Б-Дністровська районна – 3 рішення, з них 2 в апеляційній інстанції, а також 1 рішення Подільської районної ТВК).

Окрім того, суб'єкти виборчого процесу оскаржували 4 рішення Юженської міської ТВК, 2 рішення Подільської міської ТВК (обидва також і в апеляційній інстанції), 3 рішення Ананіївської міської ТВК, а також по 1-му рішенню Арцизької та Вилківської міської ТВК.

Ще 29 судових справ стосуються оскарження рішень сільських та селищних ТВК, з яких 11 – Кароліно-Бугазької сільської ТВК (2 в апеляційній інстанції), 6 – Фонтанської селищної ТВК (4 в апеляційній інстанції), 3 – Сергіївської селищної ТВК (2 в апеляційній інстанції), 5 Тузлівської сільської ТВК (3 в апеляційній інстанції), 5 – Таїрівської селищної ТВК (2 в апеляційній інстанції).